Voor „trandansen" naar Zweden

Door H. J. Verdonk

Vrijwel iedere Zweed zal bij bovenstaand woord onmiddellijk het plaatsje Bjurum noemen. Want dat is het gebied waar half april duizenden kraanvogels bijeen komen en iedereen op vrij gemakkelijke manier hun dansen laten bewonderen. Voor het tweede achtereenvolgende jaar bezochten wij in april dit gebied.

Tussen het Vänner- en het Vättermeer ten z.o. van Skara liggen hier de golvende akkers van Bjurum, als voedselgebied zo belangrijk voor de Scandinavische kranen. Onmiddellijk hiernaast ligt het Hornborgasjön, een ondiep meer (in de zomer te doorwaden), dat door deze vogels als slaapplaats wordt gebruikt. Het water, met zijn rietkragen en berkenoevers, herbergt in deze tijd van het jaar vele vogels. Wij zagen er als doortrekkers kleine en wilde zwanen, rietganzen en kemphaantjes; baltsende watersnippen, kapmeeuwen en meerkoeten hadden hun broedgebied al betrokken.

Zoals bij vele vogelrijke meren in Zweden stond ook hier een hoge waarnemingstoren, vanwaar het gehele gebied kon worden overzien. Van deze torens wordt druk gebruik gemaakt. Zij zijn zeer solide gebouwd, met een mogelijkheid van ongeziene nadering door rietmatten e.d. Aan een paal beneden hangt een soort collecte-bus; men verzoekt voor onderhoud 1 Zw. Kr. (*f* 0.70), doch het is niet verplicht. Iedere bezoeker echter betaalt minimaal dit bedrag. De torens zien er dan ook fantastisch uit.

Op de akkers van Bjurum verbouwt men een klein soort aardappel voor jeneverstokerij. Het zijn deze aardappels waarop de kraanvogels fouragéren. Alle akkers zijn van de weg gemakkelijk te overzien, doch als de kraanvogels massaal komen, geldt daar een algeheel stopverbod. De politie ziet hier streng op toe; in het vrij kleine gebied patrouilleren zij met vier auto's en twee motorfietsen.

De kranendans trekt een enorme belangstelling. Zondag 16 april waren er 2.500 kraanvogels. Bij de ochtend-trek stond het om 5.00 uur op de parkeerplaatsen al zwart van de auto's. Vanaf één van de drie vaste parkeerplaatsen wordt het publiek lopend naar bepaalde punten geleid, waar men de vogels ideaal kan waarnemen. Het betreden van het voedselgebied zelf of de slaapplaats is van 1 april tot half mei verboden. Om 9.00 uur 's ochtends waren reeds 5.000 auto's gepasseerd, met gemiddeld 4 inzittenden: 20.000 mensen die in alle vroegte waren opgestaan om de kranen te zien. Het record van een kranenzondag viel in 1953: 35.000 mensen in 9.000 auto's.

De Zweedse bladen besteden vrijwel iedere dag aandacht aan de kraanvogels, terwijl de Zweedse radio en T.V., na een week proefdraaien, zondag twee directe programma's uitzond: de eerste uitzending 's ochtends 4.45 uur! Ook de B.B.C. nam dit over, gepresenteerd door Peter Scott. Het ware te wensen dat onze overwinterende ganzen dezelfde aandacht hadden, zij zouden er wel bij varen. De kraanvogels waren bij dit alles geheel niet schuw. Zij wisten drommels goed dat zij op veilige grond stonden; alleen bij de ochtend- en avondtrek trokken zij duidelijk om de mensen heen. Zij staan echter geregeld op slechts 75 tot 100 meter van de weg.

Ten behoeve van radio en T.V. stonden op de druk bezochtste kraanvogelplaatsen twee schuilhutten, waarvan wij er één op vrijdag 14 april mochten gebruiken. Uitdrukkelijke opdracht was dat wij in donker hierin moesten en de hut niet eerder mochten verlaten, voor de laatste kranen naar hun slaapplaats waren vertrokken. Dit betekende 15 uur op anderhalve vierkante meter verblijven, doch deze tijd is omgevlogen. De ochtendtrek begon vrij laat, door een plotseling opkomende dichte mist, die tot omstreeks 11 uur bleef hangen. Daarna werd het echter prachtig weer. Het grote voordeel van de mist beseften wij trouwens pas 's avonds.

Elke dag was er in de ochtend, zodra de zon doorkwam, wegtrek van kranen naar het Noorden geweest. Bij de minste termiek schroefden zij zich boven de heuvels tot grote hoogte, om daarna in de bekende V-vorm als stippen te verdwijnen. Na 12 uur kwamen er uit het zuiden nieuwe troepen kraanvogels, van het eiland Rügen. Juist door de mist was er die vrijdag echter vrijwel geen wegtrek geweest, terwijl na het middaguur nieuwe troepen van deze statige vogels kwam opzetten. Omstreeks 3 uur stonden ongeveer 3.500 vogels bij de hut, op afstanden van 3 tot 200 meter!

Het knorren van de baltsende houtsnip, de lach van de groene specht in het voorjaar, fluitende smienten in de winternacht; het zijn geluiden die mij in de loop der jaren lief zijn geworden. Doch nu, bovenal, de hoge

Dansende kraanvogels / *Foto H. J. Verdonk*

klank van de trompetterende kraan. Er waren momenten, dat een groep van wel dertig vogels om het hardst riepen; wanneer één vogel de nek strekte werkte dit aanstekelijk en waren zij volop in de balts. Het eigenlijke dansen duurde steeds vrij kort en ging meestal tussen twee of drie vogels.
Tussen Skara en Bjurum ligt nog een groot bosgebied, Trestena. Het bestaat voornamelijk uit dichte sparrebossen, afgewisseld door grote, open vlaktes, met aangrenzend het Hornborgasjön. In de vroege ochtend baltsten hier veel korhanen en na de avondtrek van de kraanvogels was er nog genoeg licht om daar naar elanden te gaan kijken. Deze kolossale dieren stonden in de schemer dikwijls op open terrein, evenals de vele reeën die wij er zagen.
Ook roofvogels trokken veel door; vrijwel elke dag schroefde de steenarend boven de bossen; ook de visarend en, als dwaalgast, de slangenarend namen wij waar. Een paar raven had al eieren.
Op de open vlaktes waren palen geslagen; de buizerd en, in mindere mate, de ruigpootbuizerd kwamen er graag op zitten. Klapeksters waren er talrijk. Doch het meest gezien, en door zijn kleur zo spectaculair, was de keep in zomerkleed. Bij honderden fourageerden zij met vele vinken op stoppelland.
In de late avond luisterden wij dikwijls naar de kraanvogels op het meer. Zij bleven de hele nacht rumoerig. Ook de baltsende watersnippen bleven 's nachts actief.
Ondanks de kans op vorst of sneeuwval is Zweden in die tijd een bezoek meer dan waard.

• *H. J. Verdonk, Cremerplein 8, Haarlem*

Mandjeswaard voortaan weidevogelreservaat

Dankzij vrijwillige medewerking van pachters op de Mandjeswaard is het nog zeer jonge Natuur- en vogelbeschermingswacht „IJsseldelta" gelukt een 600 ha groot weidevogelreservaat te stichten. De Mandjeswaard is het meest noordoostelijk gelegen eiland van de Kamper-eilanden en is het vogelrijkste gebied in onze omgeving. Dit eiland wordt omsloten door twee dode rivierarmen: het Ganzediep en de Goot en wordt aan de noordzijde begrensd door het natuurreservaat het Zwarte-meer.
Doordat er slechts één vaste brugverbinding is levert de bewaking van dit unieke gebied geen grote moeilijkheden op. Wij kunnen ons verheugen in een bijzonder prettige samenwerking met de boeren op de Mandjeswaard, welke resulteert in een zo goed mogelijke bescherming.
Ook in de kringen van de bonafide eierzoekers is het tot stand komen van dit reservaat met waardering gehoord. In dit vogelrijke gebied broeden kievit, grutto, kemphen, tureluur, scholekster, wilde eend, slobeend, zomertaling en watersnip. De purperreiger wordt er regelmatig waargenomen.
Met de totstandkoming van dit weidevogelreservaat zijn wij er van overtuigd weer een stap in de goede richting gezet te hebben.

• *Paul C. M. Rademaker, Blekersdam 9, IJsselmuiden*